

A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai

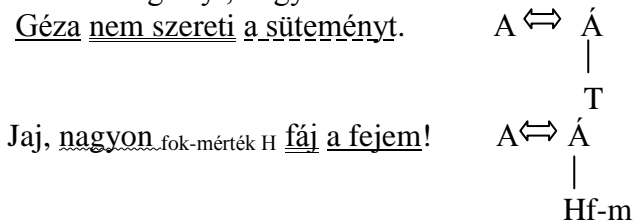
A mondatok beszédünk legkisebb egységei. A mondat jelentése nemcsak a mondatot alkotó szavak jelentésétől, hanem a szöveggörnyezettől is függ.

A mondat fogalmának megközelítési lehetőségei:

- konstrukcionális szempont (szerkezet)
- funkcionális szempont (modalitás)

Konstrukcionális (szerkezet szerinti) szempont:

Arra helyezük a hangsúlyt, hogy a mondat SZERKEZETILEG hogyan épül fel.

Funkcionális szempont:

Abból a szempontból közelítjük meg, hogy a kommunikációban milyen szerepet tölt be a mondat; a modalitás szempontjából elemezzük.

Géza nem szereti a süteményt.

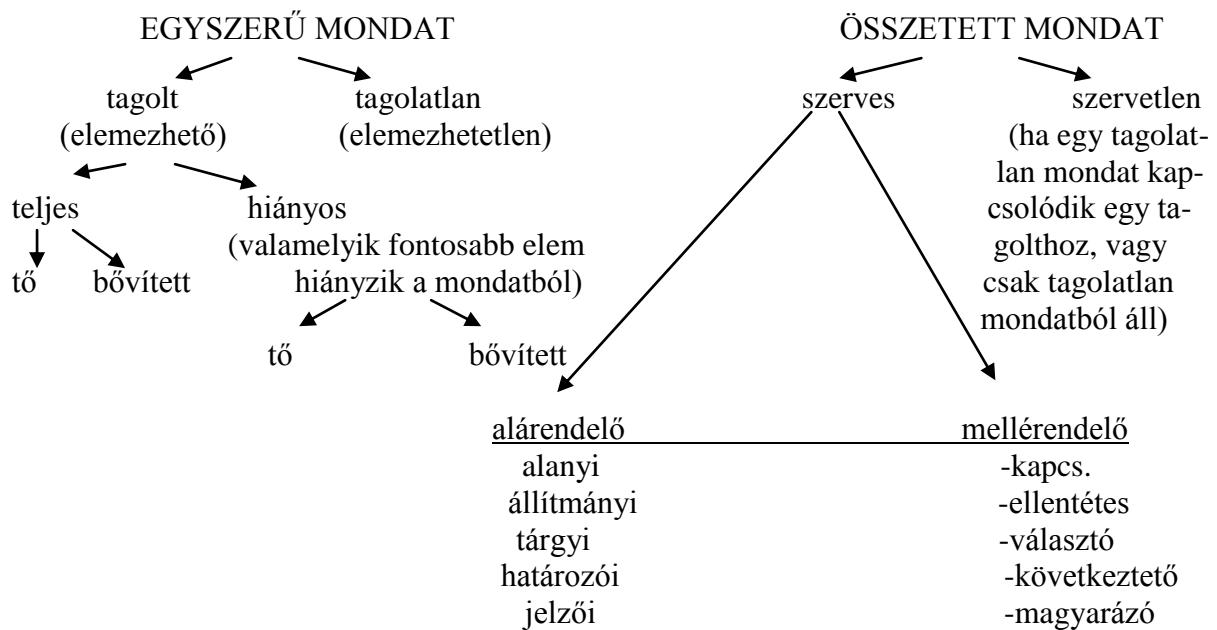
↳ kijelentő mondat-tájékoztató jellegű

Jaj, nagyon fáj a fejem!

↳ felkiáltó mondat-érzelemkifejezés

A mondat-fajta	Hanglejtése	Jellemző szófajok	Jellemző igemódok	Jellemző beszéd-funkció
Kijelentő mondat	ereszkedő	-	-	tájékoztató, ábrázolás
Felkiáltó mondat	ereszkedő erősebb érzelmi nyomatékkal	indulatszók, módosítósók	-	Érzelemkifejezés
Felszólító mondat	meredekebben eső, ereszkedő	-	felszólító mód	Felhívás
Óhajtó mondat	ereszkedő nagyobb érzelmi nyomatékkal	indulatszók, módosítósók	feltételes mód	Érzelemkifejezés
Kérdő mondat	emelkedő-eső, ereszkedő	-e, vajon kérdőszók, kérdő névmások	-	felhívás, ábrázolás

A mondat fajtái szerkezetük szerint:

A sajátos jelentéstartalmú mellékmondatok fajtái		
Típus	Jellemző kötőszók	Példamondatok
Hasonlító	mint, akár	Kikopott a beszédből, mint mogyoró a tokjából.
Feltételes	ha	Nem szól az okos, ha bizonyosan nem tudja.
Következményes	hogya, úgyhogya	Úgy megijedt, hogya benne akadt a szó.
Megengedő	habár, noha, ha-is, jóllehet	Habár fáradt, befejezi a fogalmazást. Nem szól, ha a kerék kiesik is.

A mellérendelő összetett mondatok fajtái		
Típus	Kötőszók	Példamondatok
Kapcsolatos	és, s, meg, is, sőt; is-is, sem-sem, nemcsak-hanem is; egyrészt-másrészt	Mást mond, és mást gondol. Az igazi magyar nemcsak magyarul beszél, hanem magyarul álmodik is.
Ellentétes	azonban, ellenben, pedig, viszont, (nem) hanem, ám, de, csakhogya, mégis	Sokat beszél, de keveset mond. Vize sincs, mégis beszél.
Választó	vagya, vagya-vagya, akár-akár	Akár fálnak mondod, akár nekem. Szólj szépen, vagya hallgass!
Magyarázó	hiszen, mivel, ugyanis, tudniillik; azaz, vagyis, illetve, mégpedig	Könnyen szóba elegyedik valakivel, ugyanis kedveli a társaságot.
Következtető	ezért, így, tehát, ennél fogva	Barátságos, így könnyen szóba elegyedik valakivel.